

Het Vlaamse theaterlandschap is zeker zo divers als het Nederlandse. Naast de twee grote stadsgezelschappen Het Toneelhuis (Antwerpen) en NTGent is er een heel scala kleinere, die al dan niet collectief opereren. Daaronder twee uit Antwerpen: De Roovers en De Koe.

Voor hun nieuwste voorstelling kozen De Roovers (1994) voor de derde keer een tekst van Judith Herzberg. *Merg* (1986) gaat over de relatie tussen twee broers. De ene heeft het ongeluk veroorzaakt waarbij hun ouders omkwamen en is uit het zicht verdwenen. Dan heeft de andere hem nodig voor een beenmergtransplantatie. Een zoektocht en herenging volgen, tot blijkt dat de broers niet meer met, of voor, elkaar kunnen leven.

De tekst is oorspronkelijk geschreven als li-

Aanstekelijk spel van het Vlaamse toneelgezelschap De Koe voor Stefaan van Brabant, Bruno vanden Broecke en Peter van den Eede

Vlaamse verrassing

retto voor een korte kameropera en mengt poëzie met proza. Maar gezongen wordt hier niet. En op enkele uitzonderingen na staat de door Guy van Nueten gecomponeerde en live gespeelde pianomuziek zelfs geheel los van de tekst. Onderbroken door geprojecteerde titels als 'vrouw van broer met broer' en door sferische lichtbeelden — waarin men atomen en röntgenfoto's van een been zou kunnen ontdekken — volgen de scènes elkaar op. Ze worden veelal frontaal op het publiek gespeeld, zodat het lijkt alsof de personages alleen via de ogen van de toeschouwer met elkaar kunnen communiceren. Het gevaar van sentimentaliteit dat het onderwerp met zich meebrengt, wordt zo vakkundig ontweken, mede door een aantal vervreemdende elementen als het ploeseling laten vallen van glazen water, bestek, pannen en appels. *Merg* is daarmee een voorstelling in de traditie van de Duitse theatervernieuwer Bertolt Brecht (1891-1956), waarbij voorkomen moet worden dat het publiek zich verliest in het verhaal van de voorstelling. De onderbrekingen en het weinig ingeleefde spelen dwingen tot gedistantieerd en kritische kijken en tot het vormen van een eigen oordeel over de thematiek.

De beenmergtransplantatie waar het stuk om draait, is te zien als een metafoer voor de poging een verbroken bloedband te reconstrueren om zaken met elkaar te verbinden.

Maar de relatie tussen de broers is onherstelbaar beschadigd en De Roovers gebruiken alle tot hun beschikking staande middelen om dit te verbeelden. Veel meer dan een voorstelling over de vraag welke verantwoordelijkheden wij voor onze naasten dragen, is de voorstelling dan ook een toonbeeld van het menselijk onvermogen tot empathie en synthese. Voor de toeschouwer blijft vooral een groot gevoel van eenzaamheid over nu het met name Sara De Bosschere en Adriaan Van den Hoof lukt om ondanks het onderkoelde spel toch een wereld van gevoelens te suggereren. Het maakt *Merg* tot een even opmerkelijke als merkwaardige voorstelling, zij het in de meest positieve zin van het woord.

Opmerkelijk is ook de voorstelling *Utopie van het atoom* van De Koe (opgericht in 1989). Drie, aanvankelijk naamloze heren in een decor met de sfeer van de surrealistische schilderingen van René Magritte. In gelijkvormige, grijze pakken gestoken, lijkt een zwart, rood of geblokt strikje de enig veroorloofde individualiteit. Beetje bij beetje geven ze zich bloot maar een echt verhaal kent de voorstelling niet. Het vertelde volgt de logica van een moeizaam pauzegesprek tussen vage bekenden. De onderwerpen van de tekst, geschreven door de acteurs Stefaan Van Brabant en Peter Van den Eede zelf, lopen daarbij zeer uiteen. Van een bespiegeling over de kwaliteit

van de Belgische versus Nederlandse televisie tot aan ontboezemingen over de eerste seksuele ervaring en filosofische beschouwingen die soms ternaauwernood te volgen zijn. De acteurs wekken echter de indruk de betekenis van elk woord te hebben doorgrond. De voorstelling overtuigt dan ook allereerst door het aanstekelijke spel en wint vervolgens aan kracht door de zorgvuldigheid waarmee de (filosofische) thematiek is uitgewerkt.

Twee onderwerpen komen uiteindelijk bovendien. Het eerste omvat de verschillende grote natuurkundige theorieën. Zo draaien de acteurs op zeker moment zeer snel rondjes als waren zij de elektronen rond het atoom uit de titel. Een verzameling lege dozen en chromen afzettingspaaltjes met roodfluwelen koorden verwijzen naar de chaos- en snaartheorie. Als 'running gag' komt het naast elkaar bestaan van verschillende dimensies aan de orde, aanvankelijk vooral met auditieve middelen. Als Van den Eede in het begin van de voorstelling een koffiekopje op een van de paaltjes zet, klinkt opeens het geluid van een niet aanwezige koekoeksklok; dan weer het thema van de film *Jaws* of een opname van een koorrepetitie. Maar het duidelijkste voorbeeld is de telefoon die steeds rinkelt maar nooit opgenomen wordt en een hele achterliggende wereld suggereert: geestig en ontregelend.

Het tweede thema is de gedachte dat de

waarheid onkenbaar is. Her is verpakt in een fraaie ruzie waarbij Van den Eede totaal uit zijn rol valt. Hij spreekt als acteur zijn mede-acteur Van Brabant aan, die gewoon wil doorspelen. Even bestaan de wereld buiken het theater en de gespeelde wereld naast elkaar. Echt versus onecht. Maar dan bedenk je dat deze ruzie natuurlijk ook is ingestudeerd. Weg is het verschil tussen de realiteit en het theater. Shakespeare zei het al: 'All the world's a stage.' Heel het leven wordt gespeeld. Wij zijn maar metaforen. ■

JORIS VAN DER MEER

Utopie van het atoom

Door: De Koe; tekst: Stefaan Van Brabant en Peter Van den Eede; spel: Stefaan Van Brabant, Bruno Vanden Broecke en Peter Van den Eede. Nog te zien: 20 december in Eindhoven, 23 december in Tilburg. Belgische tournee t/m 20 januari. Info: www.dekoe.be

Merg

Door: De Roovers; tekst: Judith Herzberg; muziek: Guy van Nueten; spel: Sara De Bosschere, Veerle Dobbelaere, Luc Nuyens, Adriaan Van den Hoof. Nog te zien: 20 december in Amsterdam, 21 in Haarlem en 22 in Dordrecht. Info: www.deroovers.be

HET FINANCIËLE DAGBLAD 24 16 DEC 06